

---

# 20

## KUNST GIVER LIV PÅ SYGGEHUS

---

**Af**  
**IB HESSOV**  
FHV. OVERKIRURG, DR.MED.  
KUNSTUDVALGET AARHUS  
UNIVERSITETSHOSPITAL

Fem og tyve års aktiv kunstpolitik har medført, at god moderne kunst i dag forskønner en stor del af Aarhus Universitetshospital til glæde og inspiration for patienter, deres pårørende og de ansatte. Også i fremtiden er det målet, at kunst skal have en naturlig plads i sygemiljøet. Herom vidner udsmykningen af Stråleterapien i Skejby, som er den sidst tilkomne bygning på Universitetshospitalet.



**G**ennem de sidste 25 år har kunsten fået en større og større plads på sygehusene i Aarhus, således at den nu præger og forskønner en stor del af de fire sygehuse, som i dag udgør Aarhus Universitetshospital.

Da det hele begyndte midt i firserne på Amtssygehuset, var der ikke sat penge af på sygehusbudgettet til noget så ekstravagant som kunst, og de få, men aktive og kunstinteresserede initiativtagere måtte selv skaffe midlerne, hvis de ønskede sygehuset udsmykket. Projektet blev hjulpet godt på vej, da sygehuset i 1985 havde 50 års fødselsdag. På ønskesedlen stod der nemlig kun et gaveønske: Kunst - nærmere præciseret, midler til at købe kunst for - for ønskede man at forære os et værk, ville vi gerne selv vælge det. Det blev en god fødselsdag. Foruden tre store og smukke kunstværker kom der 80.000 kroner på kontoen. I 80'erne kunne man få megen god ung kunst for det beløb, og fra 1995 fik kunstudvalget årligt et beløb stillet til rådighed til køb af kunst.

I vinteren 1997 kunne man for første gang i mange år se en galleriudstilling af Poul Gernes - og malierne var til salg. Seks af disse enkle, farvesmukke billeder ville kunne give en fin samlet udsmykning på sy-

gehuset. Dog, selv om Poul Gernes kunst dengang var til at erhverve for et rimeligt beløb, oversteg vort ønske det årlige kunstbudget. Vi reserverede de seks billeder og sendte dagen efter en ansøgning om støtte til købet til Ny Carlsbergfondet. Inden der var gået en uge fik vi et brev om, at direktionen havde den glæde at bevilge os det manglende beløb.

Billederne hænger i dag ned ad gangen på et lysfyldt hæmatologisk sengeafsnit, en afdeling som huser patienter med forskellige blodkræftsygdomme. Poul Gernes havde selv en sikker tro på, at enkle, rene, farvestærke billeder virkede livsbekræftende.

### Sygehusets kunstopolitik

Skadestuens to venteværelser var både de mest besøgte, de grimme og de kedeligste rum på Amtssygehuset. Nu havde kunstudvalget ligefrem råd til at bestille en kunstner til at udsmykke disse to vanskelige rum. Valget faldt på Lars Nørgaard, som fik til opgave at udføre to større malerier over temaet "dyrenes skadestue", et til hvert af de to venteværelser, det ene for rygere, det andet for ikke rygere. Resultatet blev to humorfyldte og kompositorisk flotte malerier - og to rum, hvor ventetiden ikke føltes helt så lang. Da byens

Poul Gernes' stribebillede på Hæmatologisk Afdeling  
Emaljelak på masonit,  
90 x 90 cm, ca. 1968  
Foto: Anders Sune Berg



Lars Nørgaard  
Dyrenes Skadestue I, 1997  
Akryl på lærred, 110 x 150 cm  
Foto: Michael Harder

to skadestuer senere blev slået sammen, engagerede sygehuset to billedkunstnere, Bodil Nielsen og Lars Nørgaard, til sammen med arkitekter og projektgruppe at farvesætte og udsmykke hele den nye store skadestue. Den opleves nu af Bodil Niensens farvepalet og i venterummene af Lars Nørgaards to store muntre malerier, der har fået følgeskab af otte mindre komponeret over samme tema. Den skadestue har årligt 90.000 besøgende! Renoveringen af skadestuen er et godt eksempel på sygehusets kunstpolitik, så vidt muligt at involvere kunstnere i selve byggeprojektet. Senest har Erik A. Frandsen både smykket og farvelagt en akut neurologisk afdeling, og Mads Gamdrup har medvirket til, at en ny intensivafdeling ikke blot er blevet et meget mere menneskeligt arbejdssted, men også en kunstnerisk oplevelse.

Ikke sjældent har vi fået støtte fra forskellige fonde til større udsmykninger eller køb af enkeltværker, men det er den årlige bevilling til kunstudvalget, som har sikret, at vi gennem årene har kunnet erhverve betydelige kunstværker af de bedste nulevende danske billedkunstnere, mens de endnu var til at betale: I 1999 et pragtfuldt maleri af Tal R set i hans atelier på kunstakademiet, før det endnu var færdigt, og da John Kørner i 2001 havde sin første museumsudstilling, "Te-

ater", kunne vi købe hele forestillingen. De otte malerier smykker nu en travl røntgenafdeling. Gennem årene er det blevet til køb af mange flere væsentlige værker, de fleste gjort på landets gode kunstgallerier, andre på kunstauktioner. Kunstnere som Stig Brøgger, Troels Wørsel, Claus Carstensen, Nils Erik Gjerdevik, Kaspar Bonnén, Morten Buch, Ellen Hyllemose, Anders Moseholm, Allan Otte, Ferdinand Ahm Krag, Christian Vind og Bjørn Poulsen er blandt dem, som har bidraget med store værker eller samlede udsmykninger.

### Om kunsten og sygehusets rum

Jo mere kunst, der kom på sygehusene, jo smukkere blev de. Ikke alene på grund af kunsten, for der skete noget mere med husets rum. Når der blev hængt et godt maleri op i en gammel dagligstue på afdelingen, virkede kunsten som en øjenåbner. Pludselig kunne enhver se, hvor falmede gardinerne var, hvor slidt betrækket på møblerne var. Det måtte der gøres noget ved - og det gjorde man. Som årene gik, blev det næsten en regel, at fik en afdeling god kunst til et lidt slidt rum, så blev husets arkitekt inddraget, og afdelingen bekostede en renovering af rummet.

Det betød for store dele af de gamle sygehuse, at de blev holdt smukt vedlige. Det havde kunsten sin andel i.

En anden positiv virkning var, at sengeafdelinger med god kunst kom til at fremtræde mindre rodede. Hvem kender ikke en travl hospitalsafdeling med blandet ophængning af plakater, kunst foræret af velmenende pårørende, barnetegninger og tilfældigt placerede opslag om behandling og genoptræning. Det kan ikke undgå at give indtryk af tilfældighed og rod, af manglende kvalitet. Får afdelingen en sammenhængende kunstnerisk udsmykning, falder der en anderledes ro over rummet. Personalet inspireres til at holde mere orden, at gøre sig mere umage.

### Kunsten og patienten

At det betyder noget for arbejdsglæde og virkelyst at have inspirerende omgivelser på sin arbejdsplads, vil de fleste succesfulde virksomhedsledere skrive under på. At billedkunst kan spille en betydelig rolle, var Mads Øvlisen på Novo Nordisk næppe i tvivl om. På den arbejdsplads blev og bliver nutidig kunst meget bevidst og med stor kærlighed til kunsten brugt som inspiration i en virksomhed afhængig af nytænkning og udvikling.

Men på et sygehus? Hvilken betydning kan den have for en god behandling af den syge? Og for personalet?

Fundamentet for en god behandling på sygehuset består i en hurtig, sikker diagnose og en rationel behandling af selve sygdommen baseret på en viden om, hvad der er bedst praksis. Men det er ikke alt. Den syge møder med et ønske om kvalitet i behandling, i pleje, omsorg og samtale, med en forventning om, at her gør man sig umage. En forventning, som kan understøttes af kvalitet i sygehusets rum, og god kunst er med til at signalere kvalitet.

Og syge, som får et handicap, eller må leve med en kronisk sygdom eller et langstrakt behandlingsforløb kan have brug for at blive inspireret til at tænke på andet end sygdom og behandling, at få inspiration til at leve et godt liv trods sygdom og handicap.

Her kommer kunsten ind i billedet. Kunst som kan glæde, provokere, give anledning til diskussion og eftertanke.

I dag kan der på de gamle sygehuse i Aarhus ses kunst på de fleste steder, hvor patienterne færdes. Ønsket for fremtidens "Det Nye Universitetshospital" i

John Kørner  
Nordisk fra 2000  
akryl på lærred 180 x 200 cm  
I gang på røntgenafdelingen.  
Foto: Michael Harder



Aarhus er, at kunsten fra begyndelsen bliver integreret i hospitalet.

### Kunst på Stråleterapien i Skejby

Om ca. 10 år vil alle sygehusene i Aarhus være geografisk samlet i Det Nye Universitetshospital beliggende i Skejby i den nordlige del af Aarhus. Her ligger i forvejen en del af Aarhus Universitetshospital, Skejby Sygehus.

En ny bygning er netop kommet til, et hus på 5.000 kvadratmeter i fire etager, som i fremtiden vil være stedet, hvor den mest avancerede strålebehandling mod kræft finder sted. Ved planlægning af byggeriet ønskede ledelsen på Onkologisk afdeling ikke blot et hus, som var fremtidssikret til at kunne byde den bedst mulige praktiske behandling, men også et hus, som kunne være et smukt og inspirerende rum for et meningsfuldt møde mellem patient og personale. De havde derfor sørget for, at der i byggeprojektet var sat midler af til køb af kunst, 700.000 kroner.

Med ønske om god, inspirerende kunst alle de steder, hvor patienterne skulle færdes og opholde sig, ville det pæne beløb trods alt ikke række langt nok.

En ansøgning blev sendt til Ny Carlsbergfondet. Den og et besøg i det næsten færdigbyggede hus bekræftede Ny Carlsbergfondets syn på, at et sted som dette havde behov for kunst som opmuntring, støtte og inspiration for såvel patienter som personale. Den bestræbelse ville Fondet gerne støtte. Konkret i form af enkeltværker til det største venturum og, som det væsentligste, en sammenhængende udsmykning ved indgangen til bygningen og det store gennemgående trapperum.

Erik Steffensen blev bedt om at komme med forslag hertil, og det er i dag hans store fotos med dyremotiver, som møder den besøgende ved indgangen og i det høje monumentale trapperum.

Det er "Turquoise Horses", som tager imod, og det er, som om hestene med en forunderlig lethed bevæger sig af sted ind i huset sammen med den besøgende. Stopper man alligevel op og giver sig tid, forundres man. Hestene ligner og bevæger sig som heste, men er uvirkelige, og de bevæger sig i et enkelt, men fremmedartet rum. Man bliver nysgerrig, vil vide, eller falder i tanker.

Prøv at læse, hvordan Erik Steffensen selv har formuleret sine tanker om valg af kunst til stedet.

#### Rum for eftertanke:

*Heste, elefanter og flamingoer er nok et usædvanligt syn på et sygehus. Så hvorfor består udsmykningen af Sygehusets entré og trapperum netop af fire markante fotografiske værker med dyremotiver?*

*Onkologisk afdeling får besøg af svært syge og andre mennesker med relation til kræfttramte. Det er vigtigt, at udsmykningens værker danner et levende og oplysende perspektiv og virker som et frisk pust på vejen gennem bygningen.*

*Farverne er friske som afdelingens farvesætning i øvrigt. Her er både lime, turkis og citrongul placeret på de rene hvide og sorte vægge der er arkitekturens bagtæppe.*

*Normalt er en flamingo lyserød, i kunstens verden kan den være lysegrøn ligesom elefanter kan være blå, mens turkise heste galopperer afsted. Farven er en daglig påvirkning af sindet. Dyret derimod er noget vi måske overraskes af gennem dets naturlige bevægelsesmønster. Det giver ro i sjælen at betragte dyr. Elefanter virker sjældent stressede, heste udstråler energi og flamingoer er ret kønne.*

*Vi ønsker at behandle hinanden med værdighed og respekt. Sygehuset har udstrakt dette princip til at gælde omgivelserne også. Og kunstens motiver er stille vidner på selvsamme ønsker. Elefanten i sin luftige blå paradisiske omgivelse forlanger intet retur. Hestene er støbt i bronze og befinder sig til daglig på museum. Flamingoerne er havnet mellem barndommens besøg i Zoologisk Have og så den ny omgivelse. Vi er her sammen. Vi deler oplevelsen ved at være til stede. Og dyrene har deres eget liv. Ligesom vores indre liv danner rum for eftertanke.*

*Med udsmykningen håber jeg at have givet fordybelsen et visuelt udtryk.*

Erik Steffensen / November 2011

Så fik vi hestene på plads. Det er ikke levende heste, som Erik Steffensen har fotograferet, men en af Degas' bronzeskulpturer på Glyptoteket. Degas har fanger lethed og skønheden i hestenes bevægelse, en skønhed som Steffensen har arbejdet videre med i sit helt anderledes, og mere uåndgribelige værk.

På den første trapeafsats møder man igen heste, eller rettere én hest, afbilledet i fire forskellige farver, ikke på en mark, men i et rum. Igen en frydefuld fotografisk bearbejdning af en skulptur af Degas. Et livsbekræftende billede. Er det ikke, som om hesten nærmest hopper af fryd. Og smuk er billedfrisen.

Øverst i trapperummet må man standse op foran "Blue Elephant". En elefant i normal størrelse i et eventyragtigt, stort lyst rum. Man synes at se et gammelt elefanthus, men også palmer og antikke søjler. Forunderligt smukt og let virker det trods elefantens tyngde. Elefanten fotograferede Erik Steffensen, da han var 16 år gammel. Det gamle negativ er fundet frem og komponeret med nyere fotos, her beskrevet med kunstnerens egne ord: *med endnu et billede, som gemmer sig i overfladen. Billedet af den paradisiske klo-*



**Jo mere kunst, der kom på sygehusene, jo smukkere blev de. Ikke alene på grund af kunsten, for der skete noget mere med husets rum. Når der blev hængt et godt maleri op i en gammel dagligstue på afdelingen, virkede kunsten som en øjenåbner. Pludseligt kunne enhver se, hvor falmende gardinerne var, hvor slidt betrækket på møblerne var. Det måtte der gøres noget ved – og det gjorde man.**





Velkomstgangen med  
Erik Steffensens  
Turquoise Horses fra 2011  
Diasec, 125 x 185 cm

Erik Steffensen  
Degas I-IV, 2011  
Diasec, hvert foto måler  
100 x 90 cm  
Foto: Anders Sune Berg



Erik Steffensens Blue Elephant fra 2009 på øverste trappesats  
Metallic paper/Diasac,  
270 x 350 cm

Erik Steffensen  
Pretty Flamingos fra 2009 på nederste niveau af trappen  
Metallic paper/Diasac,  
120 x 150 cm  
Foto: Anders Sune Berg



stergårdhave i Amalfi. Et lysfyldt drømmesyn i farve. For mig handler billederne om tid og nærhed. Også til det uvirkelige. Hvordan fotograferer man et billede, som rummer tredive års erfaring? Elefanten fremstår som en gåde og et muligt svar i billedets lysende blå nuancer.

Erik Steffensens sammenhængende og sammenkædende udsmykning afrundes nederst i trapperummet med det måske mest poetiske billede af dem alle, en sart grøn drømmeverden befolket med kønne flamingoer.

Fra det samlende trapperum kan den besøgende bevæge sig ud på de forskellige etager, hvor de hvide gange brydes af enkelte markant farvede vægge. Og kunst møder man i gangene og i de rum, hvor patienter opholder sig før og efter behandlinger og samtaler. Kunst af meget forskellig karakter som fotoværker (9), malerier (17), collager (3), silketryk (11) og litografier (9), men også træskærerkunst (3) og kunstvideoer (2).

Når man har passeret Erik Steffensens kønne flamingoer, er man i husets underste niveau, under jordoverfladen, hvor den kraftigste og mest præcise strålebehandling finder sted i store acceleratorer. På vej dertil er det lykkedes at skabe lyse og smukke rum, så man ikke fornemmer at være under jorden.

Her ses også mange af de værker, som er erhvervet for egne midler. På vej ned ad gangen fanges opmærksomheden blandt andet af et stort og usædvanligt relief af Søren Assenholt. Det forestiller et møblerum udskåret i fire sammenlignede, otte centimeter tykke planker af lindetræ. Umiddelbart bliver man nysgerrig for derefter at imponeres. Hvilken håndværksmæssig snilde må træskæreren ikke besidde for at kunne fremstille det møblerede rum så akkurat og smukt. Men det, som gør relieffet rigtigt spændende, er måden, hvorpå hele det med huljerner udskårne område danner kontrast til de rå omgivelser. Det bearbejdede træ og de rå planker danner i sig selv en udfordrende abstrakt komposition.

Ud for den røde væg og relieffet ligger et lille venteværelse, hvor patienten venter før strålebehandlingen. I det ses to mindre abstrakte, bølgende relieffer i træ samt to smukt træindrammede videoskærme. På dem kan man følge Søren Assenholt's arbejde med det skarpe huljerner i lindetræet. Bevægelserne er rolige, beroligende rolige, og alligevel udføres arbejdet forbløffende hurtigt. Man kan gense filmen gang på gang og blive helt afslappet og tryk ved at se de sikre hænder høvle spån på spån af træet.

Hvor der på en af gangene i huset kan ses tre serier af billeder, er der på en lang hvid gang på niveau 4 kun et stort foto, men det fylder hele rummet. Ingen anden udsmykning er nødvendig. Det er et skovbillede, et foto så smukt, at man umiddelbart holder af

det, men også drages af det. Det rummer både lys og mørke, håb og uhygge, og der er noget uvirkeligt over det. Den fornemmelse, man kan have alene i en skov. En helt speciel stemning.

Kunstneren bag værket, Jesper Rasmussen, har fortalt om tilblivelsen, her i uddrag:

*Anledningen til billedet var, at jeg en sommerdag med flot vejr gerne ville fotografere. Men normalt fotografere jeg aldrig i solskin, eller tager billeder af træer med løv på, da begge dele i mit fotografiske univers har tendens til at blive for idylliske og postkortagtige.*

*Billederne blev taget tidligt om formiddagen ude i Marselissskoven i modlys ud over stranden. I min digitale efterbearbejdning har jeg anvendt nogle af de principper, jeg ellers anvender i mine billeder af bygninger og interiører, nemlig at bort-retouchere døre og vinduer, det vil sige fjerne åbninger. På skovbilledet*

*har jeg således fjernet åbningerne mellem træerne, hvor man kikker ud over stranden mod solen, ved at kopiere flere tusind blade ind imellem træstammer og grene. Det er faktisk lidt skæbnens ironi, at jeg således har tilført træerne mere løv, når det nu strider mod mine principper.*

*Under alle omstændigheder skaber disse ekstra blade et lukket rum i skoven, som jeg finder fascinerende underligt på den måde, at det sammenkobler det idylliske med noget uforklarligt, men også rummer et vist element af uhygge.*

Vist rummer Jesper Rasmussens billede noget uforklarligt, et element af uhygge, en fornemmelse, som ikke er fremmed for syge mennesker. Men solens lys kan også ses bryde igennem det tætte bladhang symboliserende det håb, patienten har om vellykket behandling og et godt liv.

Søren Assenholt  
Kantinen på Vordingborg  
Uddannelsescenter, 2011  
Relief i lindetræ, 120 x 180 x 8 cm  
I baggrunden venter rummet med  
video om træskærekunst.  
Foto: Anders Sune Berg







Jesper Rasmussen  
Marselisborg skov II, 2011  
Lambdaprint, 120 x 240 cm

*Spend (slightly) less on health and more on the arts.  
Health would probably be improved.*

Det var den let provokerende overskrift på en læseværdig og tankevækkende artikel, som chefredaktøren for British Medical Journal, Richard Smith, skrev i samme blad i 2002. For Richard Smith omfattede begrebet health, true health "adaptation and acceptance, something spiritual rather than a narrow physiological definition".

Han så, som vi, kunst som en mulig inspiration til at komme ud af en svær situation og videre med sit

liv, til få et spirituelt sundt liv, på godt og ondt. For god kunst kan vække til eftertanke, inspirere til nye tanker, ægge eller provokere til diskussion eller simpelthen bringe glæde. Det vil betyde noget positivt for den syge eller handicappede, som har brug for at tænke på andet og mere end sygdom og behandling.

Derfor er det i sundhedsvæsenet sundt fornuft at bruge en beskedent del af et drifts- eller anlægsbudget på kunst, og det var til stor glæde, at Ny Carlsbergfondet så smukt bidrog til projektet Kunst på Stråleterapien.



“

*... god kunst kan vække til eftertanke, inspirere til nye tanker, ægge eller provokere til diskussion eller simpelthen bringe glæde. Det vil betyde noget positivt for den syge eller handicappede, som har brug for at tænke på andet og mere end sygdom og behandling.*

”